

VIZIUNEA CADRELOR DIDACTICE ASUPRA FORMĂRII MORAL-RELIGIOASE A ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR PRIN APLICAREA PROGRAMULUI EDUCAȚIONAL INTERVENȚIONAL „P.I.L.D.A.”

CZU: 37.013.75:373.3.091(498)

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.25.3-78.23>

Doctorand **Adrian-Florentin DĂSCĂLESCU**

E-mail: adrian.dascalescu@ltdolhasca.ro

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1246-004X>

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

THE VISION OF TEACHERS ON THE MORAL-RELIGIOUS FORMATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS THROUGH THE IMPLEMENTATION OF THE INTERVENTIONAL EDUCATIONAL PROGRAM "P.I.L.D.A."

Summary. The study investigates the impact of the educational program entitled P.I.L.D.A., focused on the use of the parables of the Savior and fables with a moral substratum, on the development of the moral-religious dimension of primary school students. The program was implemented with primary school students from the Technological High School “Oltea Doamna” in Dolhasca, Suceava County, Romania, grouped into an experimental sample and a control group. The results, collected through questionnaires and direct observations of the teachers involved, highlighted a significant increase in students’ interest in Christian values, an improvement in moral behavior and interpersonal relationships, as well as an increased involvement in religious educational activities. The teachers noted the efficiency of integrating biblical and literary texts into the instructional process, contributing to the formation of students’ character. The study supports the value of moral-religious education in school as a foundation for the harmonious development of the child’s personality.

Keywords: moral-religious education, parables, fables, educational program, extracurricular activities.

Rezumat. Studiul investighează impactul programului educațional intitulat P.I.L.D.A., bazat pe utilizarea pildelor Mântuitorului și a fabulelor cu substrat moral, asupra dezvoltării dimensiunii moral-religioase a elevilor din ciclul primar. Programul a fost aplicat elevilor din ciclul primar de la Liceul Tehnologic „Oltea Doamna” din Dolhasca, județul Suceava, România, grupați într-un eșantion experimental și unul de control. Rezultatele, colectate prin chestionare și observații directe ale cadrelor didactice implicate, au evidențiat o creștere semnificativă a interesului elevilor pentru valorile creștine, îmbunătățirea comportamentului moral și a relațiilor interpersonale, precum și implicarea sporită în activități educaționale cu caracter religios. Cadrele didactice au remarcat eficiența integrării textelor biblice și literare în procesul instructiv, contribuția acestora la formarea caracterului elevilor. Studiul confirmă valoarea educației moral-religioase în școală ca fundament pentru dezvoltarea armonioasă a personalității copilului.

Cuvinte-cheie: educație moral-religioasă, pilde, fabule, program educațional, activități extrașcolare.

INTRODUCERE

Potrivit opiniei majoritare a cercetătorilor și pedagogilor I. Cerghit [2], S. Cristea [3], C. Cucuș [4], D. Jeder, E. Bujorean [5], I. Nicola [6], I.O. Pânișoară [9; 10], R. Solovei, S. Boldurescu [14], D. Opreș [7], M. Opreș [8], L. Pogolșa [11], C. Schiopu [12; 13], preocupați atât de fenomenul educațional în ansamblu, cât și, în mod special, de dimensiunea educației morale, această latură formativă constituie un fundament indispensabil în procesul de edificare a caracterului și personalității armonioase a elevilor din ciclul primar – etapă esențială în cristalizarea valorilor și principiilor de viață. Educația moral-religioasă, în acest context, nu

doar că oferă repere etice solide, ci cultivă în rândul copiilor o înțelegere adâncă a sensului existențial și a relațiilor interumane, stimulând dezvoltarea unor conduite orientate spre respect, empatie, responsabilitate și iubire față de aproapele. Așa cum evidențiază Ioan Cerghit, „educația morală constituie un demers formativ permanent, esențial în conturarea unor convingeri solide, capabile să ghideze în mod responsabil și conștient comportamentul copilului în raport cu toate dimensiunile vieții personale, în spiritul valorilor etice și religioase.” [2, p. 172]. Mântuitorul Hristos ne invită să Îl urmăm și să învățăm de la El (Matei 11, 29), căci El este Calea, Adevărul și Viața (Ioan 14, 6) [1].

Se evidențiază, astfel, relația de profundă interdependență dintre educația morală și cea religioasă, ambele constituind piloni esențiali în formarea caracterului și în cultivarea discernământului etic al elevilor. Aceste dimensiuni educaționale contribuie la conturarea unor conduite pozitive și la dezvoltarea capacității de a face alegeri responsabile, în acord cu valorile creștine și normele sociale. Implementarea programelor educaționale moral-religioase devine, așadar, un demers cu impact semnificativ asupra dezvoltării armonioase a elevilor, sprijinind formarea lor ca persoane morale, responsabile și implicate activ în viața comunității.

STRUCTURA METODOLOGICĂ A DEMERSULUI FORMATIV

Având în vedere aceste realități spirituale și educaționale, am formulat ipoteza inițială potrivit căreia implementarea, în rândul elevilor din ciclul primar, a unui program de intervenție bazat pe valorificarea pildeilor Mântuitorului și a fabulelor cu conținut moral, poate contribui semnificativ la cultivarea și dezvoltarea dimensiunii moral-religioase a acestora. Eșantionul de participanți la cercetare a fost alcătuit din zece cadre didactice cu vocație educațională și responsabilitate morală, care activează în învățământul primar în cadrul Liceului Tehnologic „Oltea Doamna” din localitatea Dolhasca, județul Suceava, România. Acestea dețin statutul de profesori titulari pe post, având grade didactice variate:

- Definitivat în învățământ: 2 cadre didactice;
- Gradul didactic II: 1 cadru didactic;
- Gradul didactic I: 7 cadre didactice.

Din perspectiva vechimii în învățământ, structura eșantionului este de asemenea echilibrată:

- Experiență didactică de până la 10 ani: 2 cadre didactice;
- Vechime în învățământ între 11 și 20 de ani: 3 cadre didactice;
- Vechime în învățământ între 20 și 30 de ani: 2 cadre didactice;
- Vechime în învățământ peste 30 de ani: 3 cadre didactice.

Prin diversitatea și experiența profesională a participanților, eșantionul poate fi considerat reprezentativ pentru obiectivele acestei cercetări, reflectând o perspectivă matură și bine fundamentată asupra formării moral-religioase a elevilor în ciclul primar.

Având în vedere ipoteza enunțată, elevii ciclului primar din cadrul Liceului Tehnologic „Oltea Doamna” Dolhasca au fost împărțiți în două eșantioane egale – experimental și de control. Elevii din eșantionul experimental au beneficiat de implementarea unui

program de intervenție săptămânal, structurat în jurul pildeilor Mântuitorului Iisus Hristos și al fabulelor culte adecvate vârstei școlare mici, conform unui grafic prestabilit și utilizând o metodologie specifică. Activitățile s-au desfășurat atât în cadrul orelor de Religie, cât și al altor discipline, în colaborare cu cadrele didactice care predau la clasele din eșantionul experimental. De asemenea, acești elevi au fost implicați în numeroase activități extrașcolare cu caracter formativ, comparativ cu elevii din eșantionul de control.

PROGRAMUL DE INTERVENȚIE P.I.L.D.A.

Programul de intervenție, intitulat P.I.L.D.A., s-a fundamentat pe valorile eterne ale învățurii creștine și a urmărit cultivarea virtuților fundamentale – iubirea aproapelui, smerenia, dreptatea și responsabilitatea – în rândul elevilor printr-o succesiune metodică riguroasă și inovativă, structurată pe următoarele etape:

- observarea atentă a unei imagini sugestive, reprezentative pentru pilda sau fabula ce urma să fie analizată;
- identificarea personajelor sau a persoanelor ilustrate și interpretarea comportamentelor acestora din perspectivă moral-religioasă;
- lectura integrală a textului biblic sau a fabulei selectate;
- realizarea unei comparații între percepțiile inițiale, formate pe baza imaginii, și înțeleșurile profunde desprinse din lectura textului, urmată de dezbaterea trăsăturilor de caracter, a atitudinilor și comportamentelor persoanelor sau personajelor;
- analiza aprofundată a trăsăturilor morale evidențiate și aplicarea învățăturilor desprinse în contexte variate din viața de zi cu zi.

Ca exemplu, menționăm „Pilda Samarineanului Milostiv” (Luca 10, 25-37) [1], prezentată elevilor din ciclul primar incluși în eșantionul experimental, în perioada 20–24 noiembrie 2023.

Etapă I (P – privește). În funcție de nivelul de școlarizare al elevilor, activitatea a debutat cu prezentarea/privirea a două imagini semnificative: prima ilustra momentul în care un om, atacat de tâlhari, a fost lăsat aproape mort, în timp ce un preot și un levit, trecând întâmplător pe lângă el, și-au continuat drumul fără a se opri spre a-i oferi ajutor; cea de-a doua imagine reda intervenția samarineanului, care, cu milostivire, a îngrijit rănilor victimei și l-a transportat spre adăpost, călare pe propriul animal „de povară”.

A II-a etapă (I – identifică). Elevilor li s-a solicitat identificarea personajelor ilustrate și realizarea unei descrieri succinte a acțiunilor acestora, evaluând din perspectivă morală caracterul dezirabil sau indezirabil al comportamentelor observate.

A III-a etapă (L – lecturează). În cadrul celei de a treia etape, elevilor din clasa I li s-a lecturat textul biblic de către profesorul de Religie, în timp ce elevii din clasele a II-a – a IV-a au realizat lecturarea în mod autonom, sub îndrumarea și supravegherea acestuia.

A IV-a etapă (D – dezbate). Elevii, coordonați de profesorul de Religie, au realizat o analiză comparativă, „în oglindă”, a atitudinilor manifestate de preot și levit față de cel rănit, respectiv a atitudinii samarineanului, evidențiind diferențele esențiale dintre nepăsare și compasiune. Pe baza acestei analize, s-a inițiat o dezbatere privind comportamentele care definesc un bun creștin și necesitatea imperativă a ajutorării aproapelui, indiferent de statutul acestuia.

Etapa finală (A – analizează, aplică). În etapa finală, elevii au fost îndrumați să analizeze trăsăturile morale ale preotului și levitului, prin contrast cu virtutea samarineanului, și să formuleze contexte concrete în care pot imita exemplul milostiv al acestuia. Totodată, li s-a explicat dimensiunea religioasă-mistică a pildei, subliniindu-se că samarineanul Îl preînchipuie pe Însuși Mântuitorul Iisus Hristos, Cel care vine în întâmpinarea fiecărui om căzut „pradă” tâlharilor – simbol al diavolului – și îi oferă mântuire și vindecare. Suplimentar, elevii au avut opțiunea de a realiza un desen ilustrativ al mesajului moral-religios al pildei sau de a redacta minimum trei îndemnuri adresate semenilor, inspirate din învățăturile discutate la clasă.

EVALUAREA ȘI VALORIZAREA IMPACTULUI FORMATIV AL PROGRAMULUI DE INTERVENȚIE

Pentru a obține o imagine cât mai fidelă și științific fundamentată asupra comportamentului elevilor, elevii și cadrele didactice care le coordonează activitatea au completat câte un chestionar înainte de demararea programului de intervenție. În perioada implementării programului, toate cele zece cadre didactice implicate au fost rugate să observe și să monitorizeze cu discernământ comportamentul elevilor, atât în cadrul orelor de curs, cât și în timpul recreațiilor, urmărind aspecte relevante pentru dimensiunea moral-religioasă a conduitei acestora. La finalul perioadei de intervenție, elevii și cadrele didactice din ambele eșantioane (experimental și de control) au completat un nou chestionar, elaborat într-o formă similară celui utilizat în faza de pretestare. Acesta a fost conceput pentru a surprinde eventualele modificări survenite în urma aplicării programului. Instrumentul de evaluare a fost structurat în șapte secțiuni, vizând atât analiza statistică a caracteristicilor participanților, cât și investigarea unor dimensiuni fundamentale: percepția asupra edu-

cației moral-religioase, receptivitatea față de lecturile cu caracter moral-religios, relația elevilor cu Biserica, dinamica interacțiunilor în mediul familial și școlar, precum și modul de percepere și valorificare a activităților nonformale orientate spre promovarea valorilor creștine.

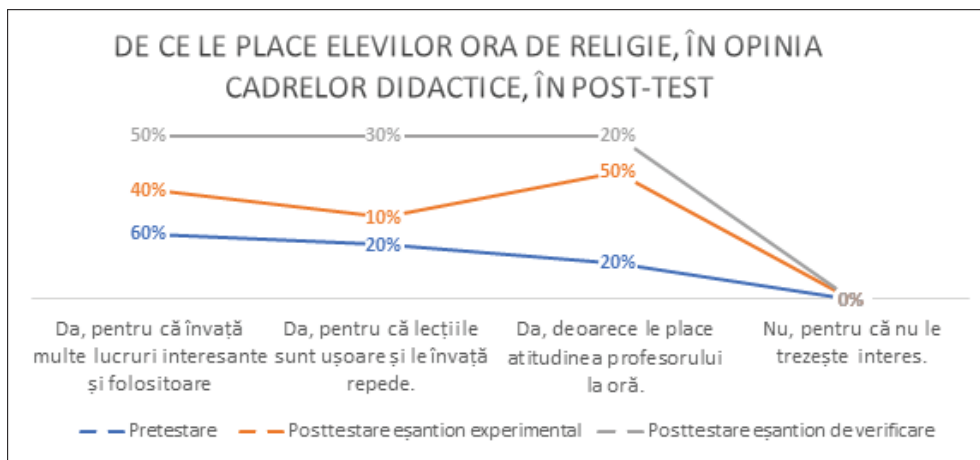
Capitolul I

În urma analizei primului capitol al chestionarului, care a cuprins doi itemi referitori la statutul profesional și vechimea în învățământ a cadrelor didactice participante, s-a constatat că, între momentele de pretestare și post-testare, componența colectivului de cadre didactice a rămas neschimbată, singura modificare vizând statutul profesional, cele două cadre didactice suplitoare reușind să se titularizeze. Această stabilitate conferă un fundament solid validității rezultatelor obținute și asigură continuitatea și coerența procesului educativ analizat.

Capitolul II

Al doilea capitol al chestionarului, axat pe investigarea percepției elevilor asupra educației moral-religioase în viziunea cadrelor didactice, a relevat faptul că interesul elevilor pentru educația moral-religioasă promovată în mediul școlar s-a menținut și chiar s-a amplificat. Cadrele didactice au observat, în rândul elevilor din eșantionul experimental, o creștere vizibilă a interesului față de atitudinea profesorului în cadrul orelor de educație moral-religioasă. Această evoluție reflectă nu doar receptivitatea elevilor la valorile propovăduite, ci și influența pozitivă exercitată de modele educative autentice (Figura 1).

Solicitându-li-se să identifice posibile activități ce ar putea spori atractivitatea orei de Religie, cadrele didactice participante la cercetare au evidențiat o serie de activități didactice și extrașcolare menite să crească interesul elevilor față de această disciplină. Printre propuneri se regăsesc: utilizarea jocurilor cu tematică religioasă, integrarea aplicațiilor digitale și a filmelor cu mesaj religios, precum și implicarea elevilor în concursuri școlare și extrașcolare. În ceea ce privește activitățile extrașcolare, s-a constatat o creștere a dorinței cadrelor didactice de a-și antrena propriii elevi în astfel de inițiative, inspirându-se din exemplul eșantionului experimental. De asemenea, a fost subliniată importanța utilizării pildelor Mântuitorului și a fabulelor cu caracter formativ la lecții, cadrele didactice considerând că acestea reprezintă mijloace eficiente de cultivare a virtuților creștine și de dezvoltare a discernământului moral. În consecință, profesorii au propus o valorificare mai accentuată a textelor biblice, alături de texte literare cu valoare moralizatoare, ca strategie de sporire a atractivității orei de Religie și de consolidare a formării caracterului elevilor.

Figura 1. Motivele invocate de cadrele didactice în post-test pentru atractivitatea resimțită de elevi față de ora de Religie.

Îmbucurător este faptul că, potrivit unor răspunsuri, ora de Religie beneficiază deja de un grad ridicat de atractivitate, aceasta fiind caracterizată prin diversitatea metodelor activ-participative: jocuri didactice, vizionarea de materiale video, prezentarea de pilde și organizarea de concursuri. Așadar, doamna învățătoare C.E., cu peste 30 de ani de experiență, afirmă: „Ora de religie este foarte atractivă, bogată în jocuri didactice, filmulețe, pilde religioase, concursuri școlare și extrașcolare”.

La finalul acestui capitol, cadrele didactice intervievate au menționat valorile moral-religioase pe care și-ar dori să le transmită elevilor: iubirea aproapelui, dreptatea, ajutorul reciproc, respectul față de familie și semenii, precum și necesitatea revizuirii comportamentelor inadecvate prin exemplificarea unor modele de conduită inspirate din pilde. De asemenea, doamna învățătoare M.E., cu 15 ani de experiență, subliniază: „... toate cunoștințele moral-religioase necesare dezvoltării armonioase ale elevilor sunt predate la ora de Religie”.

Capitolul III

Capitolul al III-lea, centrat pe opinia cadrelor didactice privind lectura moral-religioasă a elevilor, relevă că, în ultimul interval de timp, deși persistă cazuri izolate de elevi care nu au fost surprinși lecturând, marea majoritate a elevilor din clasele a III-a și a IV-a s-au angajat în lecturi cu caracter moral-religios. Aceștia au parcurs, pe lângă lucrări fundamentale precum *Mica Biblie și Biblia pentru copii*, și volume precum *Povești religioase cu tâlc și Îngerul Crăciunului – povești pentru copii*. Cu ocazia celui de-al III-lea item al acestui capitol, care a solicitat cadrelor didactice să indice dacă au realizat lecturi comune de pilde sau fabule în cadrul orelor de Comunicare în limba română, exemplificând câteva titluri, analiza răspunsurilor a evidențiat că astfel de activități au fost întreprinse cu precădere de cadrele didactice din eșantionul experimental, iar dintre titlurile menționate amintim *Povestea celor trei copaci*

de Leon Magdan, *Patericul copiilor* de Adrian Chiaga, precum și fabulele cu un puternic substrat moral-religios *Boul și vițelul*, *Greierele și furnica*, *Corbul și vulpea* și *Câinele și cățelul*.

În urma acestor lecturi, cadrele didactice au evidențiat valori morale și religioase dobândite de către elevi, cum ar fi: mila, compasiunea, adevărul, toleranța, modestia, respectul, cinstea etc. Astfel, răspunsurile cadrelor didactice participante la cercetare reflectă o viziune comună asupra lecturii moral-religioase a elevilor ca mijloc de formare a virtuților creștine și a caracterului moral:

- D.R., cadru didactic cu peste 30 de ani de experiență, subliniază formarea conduitei morale prin lectura moral-religioasă, aceasta având la bază bunătatea, modestia, cinstea și respectul față de semenii;

- S.V., cadru didactic cu peste 20 de ani de vechime în învățământ, accentuează dimensiunea formativă a lecturii moral-religioase, aceasta „ajutându-l pe elev în orientarea timpurie pe calea dreaptă, călăuzindu-l de-a lungul vieții.”

- P.D., cadru didactic cu peste 20 de ani de experiență, identifică dezvoltarea toleranței și a manifestării bunătății în relațiile interumane ca beneficii ale lecturii moral-religioase;

- B.T., cadru didactic cu peste 10 ani de experiență, observă o deschidere spirituală autentică a elevilor, exprimată prin înțelegerea tainelor divine, clarificarea frământărilor interioare și apropierea de Dumnezeu, ca urmare a intensificării lecturii moral-religioase.

Capitolul IV

Acest capitol, consacrat analizei metodicii de integrare a pildelor Mântuitorului și a fabulelor culte în activitățile didactice, a evidențiat o tendință pozitivă în rândul cadrelor didactice participante la eșantionul experimental, comparativ cu cele din eșantionul de verificare. Astfel, deși programa școlară este încărcată,

cadrele didactice care predau elevilor din eșantionul experimental au manifestat o deschidere mai mare față de utilizarea textelor cu conținut moral-religios și literar ca suport educațional, în contrast cu ologii lor din eșantionul de verificare, care au recurs la pildele Mântuitorului într-o manieră sporadică, predominant în contextul marilor sărbători creștine. Această diferență demonstrează, pe lângă sensibilitate pedagogică, și o asumare mai accentuată a dimensiunii moral-spirituale a educației. Textele au fost folosite atât în momentele de captare a atenției, cât și în etapele de transmitere și consolidare a cunoștințelor, contribuind la clarificarea sensurilor și la cultivarea discernământului moral în rândul elevilor. Printre cele mai utilizate materiale s-au numărat *Biblia ilustrată pentru copii*, alături de fabule consacrate din literatura destinată vârstei școlare mici. Acestea au fost integrate cu precădere în cadrul disciplinelor Educație civică, Dezvoltare personală și Comunicare în limba română. Tabelul 1 oferă o reprezentare detaliată a rezultatelor.

Ca finalitate a integrării acestor texte în activitățile educaționale, cadrele didactice au semnalat manifestarea unor transformări comportamentale semnificative în rândul elevilor, concretizate printr-o atitudine mai calmă, o dispoziție interioară echilibrată și o orientare morală pozitivă. S-a constatat, de asemenea, o tendință de internalizare a valorilor promovate de personajele literare cu o conduită etică exemplară, elevii exprimând dorința de a le urma modelul în comportamentul cotidian. Aceste constatări sunt sintetizate în observațiile formulate de C.C., cadru didactic cu peste 30 de ani de experiență, și de P.D., cadru didactic cu peste 20 de ani de experiență.

Capitolul V

Cel de-al cincilea capitol, dedicat relaționării interumane dintre elevi în mediul școlar, a evidențiat un fapt îmbucurător: toți elevii manifestă apartenență la relații de prietenie în cadrul colectivului de clasă. Fie

că este vorba despre continuitatea unor legături afective preexistente sau despre inițierea unor noi prietenii, cadrele didactice au remarcat că aceste relații s-au construit nu doar pe proximitatea spațială sau pe interese comune, ci, mai ales, pe fundamentul unor virtuți morale: caracter nobil, seriozitate, comportament decent, respect reciproc și disponibilitatea de a se ajuta unii pe alții. Acest aspect a fost subliniat de doamna învățătoare C.N., cu peste 10 ani de experiență. Se poate constata, astfel, o schimbare semnificativă în criteriile de alegere a prietenilor, elevii punând un accent mai mare pe dimensiunea etică a relațiilor interpersonale. Cu toate acestea, potrivit doamnei învățătoare C.C., discernământul moral în alegerea prietenilor necesită în continuare cultivare și consolidare. Ea a subliniat că unii elevi nu sunt statornici în prietenii lor, schimbându-și frecvent amicii, deoarece nu își determină bine criteriile în baza cărora să își construiască prietenii, ceea ce reclamă un demers educativ continuu pentru formarea unor repere clare și durabile, bazate pe valori creștine autentice.

Întrebat despre activitățile observate la elevi în mediul școlar, cadrele didactice au evidențiat o orientare clară a elevilor din eșantionul experimental către colaborare, joc educativ și socializare constructivă, comparativ cu elevii din eșantionul de verificare. Participarea activă a elevilor în cadrul lucrului în echipe, implicarea în jocuri didactice și recreative demonstrează o tranziție spre o pedagogie centrată pe cooperare și dezvoltare emoțională și moral-religioasă. În acest context, jocul capătă valoare formativă și devine expresie a comuniunii autentice dintre elevi.

Ultimul item al acestui capitol a vizat percepția cadrelor didactice asupra comportamentului elevilor din ultima perioadă și menționarea eventualelor demersuri educaționale întreprinse în vederea ameliorării conduitei morale. Analiza răspunsurilor a arătat că elevii manifestă o conduită dezirabilă, ca rezultat

Tabelul 1

Folosirea textelor din pildele Mântuitorului sau fabulele culte în activitatea didactică (în post-test)

Mod de utilizare	Cadre didactice – eșantionul experimental	Cadre didactice – eșantionul de verificare
Le folosesc în cadrul orelor de curs	5 (50%)	2 (20%)
Le folosesc în cadrul orelor de Dezvoltare personală	3 (30%)	1 (10%)
Le folosesc în cadrul orelor de Educație civică	2 (20%)	1 (10%)
Le folosesc în cadrul orelor de Comunicare în limba română	4 (40%)	1 (10%)
Le folosesc la captarea atenției	4 (40%)	1 (10%)
Le folosesc la transmiterea și fixarea cunoștințelor	2 (20%)	0 (0%)
Le folosesc la asigurarea feedback-ului și realizarea sensului	3 (30%)	1 (10%)
Nu le folosesc în activitatea didactică	0 (0%)	3 (30%)

al intervențiilor educaționale desfășurate nu doar la orele de Religie, ci și în cadrul disciplinelor Educație civică și Dezvoltare personală. Cadrele didactice participante au subliniat preocuparea pentru instaurarea unei atmosfere de armonie și comuniune în rândul colectivului, urmărind cultivarea virtuților creștine: bunătaea, respectul reciproc și sprijinul frătesc. Astfel, doamna B.T. subliniază faptul că a organizat multiple activități și discuții cu elevii și părinții pentru consolidarea armoniei, iar doamna M.E. a desfășurat activități antibullying și jocuri pentru a-i apropia pe elevi. La rândul ei, doamna C.C. explică faptul că activitățile desfășurate au avut scopul de a-i face pe elevi mai uniți, apropiați și receptivi la nevoile celorlalți.

Capitolul VI

Capitolul respectiv, centrat pe relația elevilor cu familiile lor, în percepția cadrelor didactice, a evidențiat o perspectivă unanim pozitivă. În urma analizei datelor culese prin chestionar, 100% dintre respondenți au afirmat că elevii mențin relații armonioase cu membrii familiei, fără a fi semnalate situații conflictuale între copii și părinți. Acest consens sugerează existența unui climat familial echilibrat și a unor valori creștine fundamentale în viața domestică. Din perspectiva cadrelor didactice participante, elementele esențiale pentru edificarea unei familii fericite sunt iubirea jertfelnică, respectul reciproc, armonia interioară, înțelegerea profundă, toleranța, comunicarea sinceră și colaborarea constantă între membrii familiei.

De asemenea, „timpul de calitate petrecut în familie”, conform răspunsului doamnei C.C., este perceput ca un factor esențial pentru întărirea legăturilor afective, implicarea ambilor părinți în procesul educațional al copilului favorizând atât progresul școlar, cât și dezvoltarea personală și spirituală.

Un alt aspect relevat este importanța „ascultării active a nevoilor copiilor”, considerată de către doamna B.T. o datorie morală a părinților, cu impact direct asupra echilibrului emoțional al acestora. În același registru, „comunicarea sinceră și deschisă” este identificată de domnul D.R., cadru didactic cu peste 30 de ani experiență, drept o condiție necesară pentru prevenirea conflictelor și întărirea încrederii reciproce în cadrul relațiilor familiale.

Ultimul item al capitolului a vizat utilizarea, în cadrul procesului educațional, a învățăturilor biblice sau a pildelor Mântuitorului Iisus Hristos, cu referire directă la viața de familie. Dacă în etapa de pretestare, doar 20% dintre respondenți indicau o utilizare ocazională a acestor texte, în etapa post-test s-a înregistrat o creștere semnificativă: 70% dintre cadrele didactice au afirmat că au recurs la aceste surse spirituale în demersul lor educativ. Această evoluție reflectă o preocupare

sporită pentru cultivarea armoniei familiale prin mijloace cu valențe formative și moral-religioase. Printre textele cel mai frecvent utilizate în activitatea didactică se numără *Credința unui copil*, povestire cu profunde conotații spirituale; *Învieerea fiicei lui Iair*, evocare a puterii credinței și a speranței; *Pilda fiului risipitor*, expresie a iubirii părintești și a iertării divine.

În concluzie, pentru a asigura un mediu familial propice dezvoltării integrale a copilului, este imperios ca părinții să acorde o atenție deosebită timpului petrecut împreună, să colaboreze activ în procesul de formare și să promoveze valori precum iubirea, respectul, toleranța și comunicarea deschisă. Aceste principii contribuie la consolidarea unui climat familial sănătos, în acord cu învățăturile evanghelice. În paralel, cadrele didactice au un rol esențial în promovarea valorilor respective, sprijinind elevii în cultivarea respectului și a dialogului autentic cu propriii părinți.

Capitolul VII

Ultimul capitol al chestionarului a cuprins observații privind percepția cadrelor didactice asupra implicării în activitățile extrașcolare și beneficiile acestora pentru elevii lor. Analiza răspunsurilor a evidențiat o implicare consistentă a tuturor respondenților în organizarea unor astfel de activități. Mai mult, s-a constatat o creștere semnificativă a frecvenței cu care aceste inițiative au fost desfășurate în perioada post-test, după cum se poate observa din Tabelul 2.

Solicitându-li-se să ofere feedback, cadrele didactice au remarcat preferința elevilor pentru experiențele de comuniune, activități artistice (cânt, recitare), activități moral-spirituale și competiții educative, care au oferit ocazia valorificării cunoștințelor. Alți elevi au manifestat interes pentru activitățile în natură, desenul creativ și jocurile de logică. Pentru unii, prezența părinților a conferit un sentiment de siguranță și apartenență, contribuind la coeziunea afectivă a grupului.

Referitor la învățăturile dobândite de elevi, cadrele didactice au subliniat formarea trăsăturilor de caracter esențiale pentru o viață armonioasă în comunitate: politețea, respectul față de diversitatea umană, capacitatea de colaborare și implicarea pentru binele comun. De asemenea, a fost evidențiată cultivarea spiritului de solidaritate, a cooperării fraterne și a conștiinței că fiecare copil, în unicitatea sa, este purtător al unei demnități conferite de Dumnezeu. Această viziune teologică încurajează o abordare empatică și valorizarea fiecărei persoane ca expresie a creației divine.

Fiind solicitați să prezinte câteva modalități prin care activitățile extrașcolare ar putea deveni mai atractive și formative pentru elevi, cadrele didactice au remarcat o evoluție în abordări: dacă în etapa de

Activități extrașcolare desfășurate alături de elevi, de către cadrele didactice, în pretest și în post-test

Activitatea extrașcolară	Desfășurată înainte de perioada de pretestare	Desfășurată în perioada pretestare-posttestare
Împărtășirea elevilor la Biserica Parohială	4 (40%)	7 (70%)
Serbări școlare	5 (50%)	9 (90%)
Vizite și excursii tematice	6 (60%)	10 (100%)
Drumeții	3 (30%)	5 (50%)
Concursuri școlare	1 (10%)	4 (40%)
Activități în aer liber	1 (10%)	3 (30%)
„Scaunul autorului”	1 (10%)	2 (20%)

pretestare s-a pus accentul pe stimuli externi (filme educative, jocuri de rol, prezentări video), în etapa post-test a fost reiterată preferința pentru metode interactive și vizuale, alături de implicarea specialiștilor din diverse domenii capabili să inspire și să orienteze elevii spre dezvoltare personală și profesională continuă. Cadrele didactice și-au exprimat dorința ca aceste activități să fie animate de optimism, bună dispoziție și deschidere relațională, încurajând interacțiunea între elevi de vârste diferite. Totodată, a fost subliniată necesitatea unei structuri organizatorice clare și a explicării sensului educativ al fiecărei activități.

O atenție deosebită a fost acordată activităților în aer liber (jocuri în natură, șezători tradiționale, ateliere creative) și voluntariatului, văzut ca un instrument esențial pentru dezvoltarea dimensiunii moral-religioase. Prin participarea în activități caritabile sau sociale, elevii au interiorizat valori precum altruismul, empatia și responsabilitatea, punând în practică învățăturile religioase despre iubirea aproapelui și ajutorarea celor aflați în nevoie. Astfel, activitățile extrașcolare au devenit un cadru autentic de formare a caracterului și a conștiinței morale, contribuind la împlinirea idealului educațional integral – intelectual, social și spiritual.

CONCLUZII

Analiza comparativă a datelor obținute în urma implementării programului de intervenție P.I.L.D.A. evidențiază eficiența remarcabilă a integrării pildelor evanghelice și a fabulelor cu substrat moral în procesul educațional, pentru cultivarea dimensiunii moral-religioase a elevilor din învățământul primar. Diferențele semnificative între rezultatele pretestării și cele ale post-testării reflectă o creștere evidentă a interesului elevilor față de educația religioasă, manifestată printr-o participare activă la orele de Religie și o receptivitate sporită față de valorile spirituale promovate.

Cadrele didactice implicate în proiect au raportat modificări comportamentale notabile în rândul elevilor, concretizate printr-o atitudine mai empatică, respect față de semenii și spirit de solidaritate – trăsături esențiale în conturarea unei personalități armonios dezvoltate din punct de vedere moral și spiritual.

Lectura sistematică a textelor cu conținut moral și religios a contribuit la formarea discerământului moral, elevii devenind mai conștienți de consecințele faptelor lor și de responsabilitatea personală față de aproapele. Integrarea acestor texte în diverse discipline școlare nu doar a sprijinit procesul de transmitere a cunoștințelor, ci și a facilitat internalizarea valorilor creștine, promovând atitudini pozitive și o conduită orientată spre binele comun. Totodată, implicarea elevilor în activități extracurriculare cu tematică moral-religioasă a avut un rol decisiv în consolidarea relațiilor interpersonale și în întărirea unui climat educațional pozitiv, oferind prilejul aplicării concrete a principiilor morale în viața cotidiană.

În concluzie, programul P.I.L.D.A. s-a dovedit a fi un instrument pedagogic valoros, capabil să contribuie semnificativ la formarea caracterului moral-religios al elevilor din ciclul primar. Rezultatele obținute pledează în favoarea extinderii unor astfel de inițiative educaționale, subliniind importanța unei abordări interdisciplinare și formative, menite să promoveze valorile morale și spirituale în cadrul curriculumului național.

BIBLIOGRAFIE

1. BIBLIA sau Sfânta Scriptură. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2008. 1416 p.
2. Cerghit, I. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii. Iași: Polirom, 2008. 400 p.
3. Cristea, S. Fundamentele pedagogiei. Iași: Polirom, 2010. 396 p.

4. Cucos, C. Educația. Reîntemeieri, dinamici, prefigurări. Iași: Polirom, 2017. 280 p.
5. Jeder, D.; Bujorean, E. Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului, Ediția a II-a revizuită și adăugită. Iași: PIM, 2011. 181 p.
6. Nicola, I. Tratat de pedagogie școlară. București: Aramis, 2003. 576 p.
7. Opreș, D. Educație și religie. Analize, reflecții, provocări. București: Eikon, 2020. 235 p.
8. Opreș, M. Religie, morală, educație. Perspective teologice și pedagogice. București: Basilica, 2011. 302 p.
9. Pânișoară, I.O. Profesorul de succes: 59 de principii de pedagogie practică, ed. a II-a. Iași: Polirom, 2015. 248 p.
10. Pânișoară, I.O. (coord.) Enciclopedia metodelor de învățământ. Iași: Polirom, 2022. 408 p.

11. Pogolșa, L. Teoria educației: inovație și modernizare: considerații cu privire la educația religioasă. În : Univers Pedagogic, nr. 1 (45), 2015, [online] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Consideratii%20cu%20privire%20la%20educatia%20religioasa.pdf (consultat: 20.07.2023).
12. Schiopu, C. Receptarea operei literare prin stimularea gândirii asociative a elevilor. În: Limba Română, nr. 2-3, anul XXX, 2020, [online] <https://www.limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3858> (consultat: 10.06.2023).
13. Șchiopu, C. Repere epistemice și metodologice ale receptării operei literare prin problematizare și algoritmiizare. În: Acta et Commentationes, Sciences of Education, nr. 1(15)2019, [online] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/87-96_1.pdf (consultat: 10.06.2023).
14. Solovei, R.; Boldurescu, S. Educația moral-creștină. Ghid metodologic. Chișinău, 2018. 100 p.

Aurel David. *Depărtări*, secolul XX, ulei, carton, 32 × 48 cm (colecția MNAM).